

ยาลดความอ้วนมีผลทำให้สุขภาพผู้มีเอชไอวีดีขึ้น¹

อุดม ลิขิตวรรณวุฒิ แปล

ยาลดความอ้วนเซมากรูไทด์ (Semaglutide) ซึ่งเป็นยาลดความอ้วนชนิดนิยมนำมาใช้ลดน้ำหนักและการสะสมไขมันเมื่อใช้ร่วมกับยาต้านไวรัสเอชไอวี

ภาพจาก Mason Park Medical Clinic

ผู้ที่มีเอชไอวีเป็นกลุ่มล่าสุดที่ได้รับผลประโยชน์จากยาลดความอ้วนชนิดใหม่ หากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลของการรักษาได้รับการยืนยัน ยาดังกล่าวอาจกลายเป็นกุญแจสำคัญในการควบคุมปัญหาเกี่ยวกับการเผาผลาญที่มักเกิดจากยาต้านไวรัสเอชไอวี

การวิจัยหลายโครงการที่นำเสนอในการประชุมวิชาการครอย (CROI) ที่ผ่านมาที่จัดขึ้นเมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด ชี้ให้เห็นว่ายาลดความอ้วนที่รักษาโรคอ้วนไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้มีเอชไอวีลดน้ำหนักได้ แต่ยังช่วยลดภาวะบางประการที่เกิดร่วมกับการสะสมของไขมันซึ่งพบบ่อยในผู้ที่มีไวรัสเอชไอวี

นพ. แดเนียล ลี (Dr. Daniel Lee) จากศูนย์การแพทย์มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานดิเอโก (University of California San Diego Medical Center) กล่าวว่าผู้ที่มีน้ำหนักมากหรือเป็นโรคอ้วนมีจำนวนเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้มีเอชไอวี ซึ่งกระตุ้นให้ทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ให้บริการทางการแพทย์ให้ความสนใจกับยาลดความอ้วน เช่น ยาเซมากรูไทด์ มากขึ้น คลินิกของนพ. ลีรักษาผู้ที่มีเอชไอวีที่มีภาวะแทรกซ้อนเกี่ยวกับการเผาผลาญพลังงาน คนไข้ประมาณ 20% ได้รับยาเซมากรูไทด์ หรือยาอื่นๆของยากลุ่มนี้

นพ. ลี กล่าวว่า “โดยส่วนใหญ่แล้วเรามีประสบการณ์ที่ดีกับยาเหล่านี้” แต่จนถึงขณะนี้มีการวิจัยเพียงไม่กี่โครงการที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของยาลดความอ้วนที่เป็นที่นิยมมากนี้ในผู้ที่มีเอชไอวี

ผลข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์

แม้ว่าอุบัติการณ์ของโรคอ้วนที่เพิ่มมากขึ้น ในผู้ที่มีเอชไอวีจะคล้ายคลึงกับแนวโน้มของกลุ่มประชากรทั่วไป แต่ยาต้านไวรัสบางชนิดที่ใช้ในการควบคุมและกดเอชไอวีอาจส่งผลทำให้น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นรวมถึงภาวะที่เกิดร่วมกับความอ้วน ในผู้ที่มีเอชไอวี

¹จาก Blockbuster obesity drug leads to better health in people with HIV โดย Mariana Lenharo เมื่อ 11 มีนาคม 2567 ใน <https://www.nature.com/articles/d41586-024-00691-8>

ยาเซมาไกลูไทด์มีจำหน่ายในชื่อ “วีโกวี” (Wegovy) เมื่อใช้สำหรับโรคอ้วน และ “โอเซมปิก” (Ozempic) สำหรับโรคเบาหวาน ยานี้เลียนแบบฮอร์โมนกลูคากอน (glucagon-like peptide) ซึ่งช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดและความหิวอยากอาหารในผู้ที่น้ำหนักเกินหรือที่เป็นโรคอ้วน ทำใหยานี้จะช่วยลดน้ำหนักได้เป็นอย่างมาก

ในการนำเสนอเมื่อวันที่ 4 มีนาคม นักวิจัยจากศูนย์เครือข่ายการวิจัยโรคเอดส์ของระบบคลินิกบูรณาการ (the Centers for AIDS Research Network of Integrated Clinical Systems) ซึ่งเป็นกลุ่มคลินิกเอชไอวีทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาอธิบายถึงการวิเคราะห์การใช้เซมาไกลูไทด์ในคน 222 รายที่ได้รับการรักษาเอชไอวี ยานี้มีผลกับน้ำหนักตัวที่ลดลงโดยเฉลี่ย 6.5 กิโลกรัมในเวลาประมาณหนึ่งปี หรือ 5.7% ของน้ำหนักตัวเมื่อเริ่มแรก

ช่วยเรื่องไขมันพอกตับ

การรักษาด้วยยาต้านไวรัสมีความเชื่อมโยงกับการสะสมไขมันที่ผิดปกติอีกด้วย ภาวะหนึ่งที่มีผลต่อ 30–40% ของผู้มีเอชไอวีคือภาวะผิดปกติของของระบบเผาผลาญพลังงานที่นำไปสู่โรคไขมันพอกตับ (steatotic liver disease) ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือการสะสมของไขมันในตับ เมื่อโรคดำเนินต่อไปอาจส่งผลให้ตับวายและโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ พญ. จอร์แดน เลค (Dr. Jordan Lake) แพทย์โรคติดเชื้อจากศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยเท็กซัสในฮุสตันกล่าวว่า “เรารู้ว่าโรคไขมันพอกตับ ในผู้มีเอชไอวีมีรูปแบบที่รุนแรงกว่าปกติ” แต่ขณะนี้ยังไม่มียาที่ได้รับการอนุมัติให้ใช้รักษาโรคนี้ได้

พญ. เลค และเพื่อนร่วมงานประเมินการใช้ยาเซมาไกลูไทด์แบบฉีดยาเป็นประจำเป็นเวลาประมาณ 6 เดือน ในผู้ที่มีทั้งเอชไอวีและโรคไขมันพอกตับที่เกิดจากความผิดปกติของระบบเผาผลาญพลังงาน ผลการวิจัยถูกนำเสนอเมื่อวันที่ 5 มีนาคม แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วม 29% สามารถรักษาโรคตับได้อย่างสมบูรณ์ “สิ่งที่เราเห็นคือการลดลงของไขมันในตับอย่างมีนัยสำคัญทางคลินิกแม้ในช่วงเวลาสั้นๆดังกล่าว” พญ. เลค กล่าวในการประชุม

แต่ข้อมูลจากการวิจัยเดียวกันแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมที่ฉีดยาเซมาไกลูไทด์เกิดการสูญเสียปริมาณกล้ามเนื้อซึ่งเป็นผลที่สังเกตได้เช่นเดียวกับผู้คนที่ได้รับยานี้ด้วย ซึ่งผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะได้รับผลกระทบมากที่สุด นพ. ลี ตั้งข้อสังเกตว่าผู้สูงอายุที่มีเอชไอวีมีความเสี่ยงอย่างมากต่อการสูญเสียกล้ามเนื้อที่เชื่อมโยงกับเซมาไกลูไทด์ และควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด โดยผู้ให้บริการด้านสุขภาพ

ช่วยให้การอักเสบลดลง

การนำเสนออีกเรื่องหนึ่งในที่ประชุมคือการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ยาเซมาไกลูไทด์สำหรับภาวะที่เรียกว่าการเกิดไขมันใต้ผิวหนังหรือภาวะเนื้อเยื่อไขมันพองโต (lipohypertrophy) ในผู้ที่มีเอชไอวี เนื่องจากการสะสมของไขมันในช่องท้อง พญ. อลลิสัน เอกคาร์ด (Dr. Allison Eckard) กุมารแพทย์โรคติดเชื้อจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ของเซาท์แคโรไลนา (Medical University of South Carolina) ในเมืองชาร์ลสตันกล่าวว่า “ภาวะนี้เกิดร่วมกับกระบวนการอักเสบที่เพิ่มขึ้นและความเสี่ยงต่อกลุ่มอาการโรคหัวใจและหลอดเลือดที่เพิ่มขึ้นด้วย” และเสริมว่า “ในปัจจุบันเรามีวิธีการรักษาเพียงสองสามอย่างและการรักษาเหล่านั้นมักไม่ได้ผล”

ในการวิจัยทางคลินิกก่อนหน้านี้ พญ. เอกคาร์ด และเพื่อนร่วมงานของเธอได้ถ่ายภาพสแกนร่างกายของผู้มีเอชไอวีที่มีภาวะเนื้อเยื่อไขมันพองโต และพบว่ายาเซมาไกลูไทด์ช่วยลดไขมันในช่องท้อง พวกเขาได้นำเสนอผลงานการวิจัยดังกล่าวในเดือนตุลาคมที่ผ่านมาในการประชุมใหญ่กว่าด้วยโรคติดเชื้อ (IDWeek) ซึ่งเป็นการประชุมของผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อและนักระบาดวิทยาในเมืองบอสตัน รัฐแมสซาชูเซตส์ ส่วนการประชุมที่เมืองเดนเวอร์ที่ผ่านมา ทีมงานได้แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้การอักเสบในเลือดที่เรียกว่าโปรตีนซี รีแอคทีฟ (C-reactive Protein) ก็ลดลงเกือบ 40% ในผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้รับยาเซมาไกลูไทด์ เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้รับยานี้

นพ. ลี คิดว่าผลที่พบนี้อาจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแม้แต่ผู้ที่มีเอชไอวีที่ได้รับการติดตามและรักษาเป็นอย่างดีก็ยังคงเกิดภาวะอักเสบเรื้อรังได้ และกล่าวเพิ่มว่า “หากมีการอักเสบเพิ่มขึ้นก็จะมีผลกระทบและทำให้เกิดโรคต่ออวัยวะส่วนปลายได้หมด โดยเฉพาะระบบหัวใจและหลอดเลือดอย่างแน่นอน นอกจากนี้แล้วยังรวมถึงอาการเกี่ยวกับตับ ตับ สมอง และการเรียนรู้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นโรคอะไรก็ตาม”

ในเว็บไซต์ของสถาบันสุขภาพแห่งชาติ (National Institutes of Health - NIH) ของสหรัฐอเมริกามีข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยสรุปว่าการฉีดยาเซมาไกลูไทด์อาทิตย์ละครั้งช่วยลดภาวะไขมันพอกตับที่เกี่ยวข้องกับระบบเผาผลาญพลังงานสำหรับผู้มีเอชไอวีได้ถึง 31%

ภาวะไขมันพอกตับที่เกี่ยวข้องกับระบบเผาผลาญพลังงานนี้ในอดีตเรียกว่าภาวะไขมันคั่งสะสมในตับที่ไม่ได้เกิดจากการดื่มสุรา (nonalcoholic fatty liver disease) หรือภาวะที่ไม่ได้เกิดจากไวรัสตับอักเสบ หากไม่ได้รับการรักษาเมื่อเวลาผ่านไปไขมันที่พอกสะสมอาจทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับหัวใจและหลอดเลือดและโรคเกี่ยวกับตับ นอกจากนี้ให้คนอ้วนแล้วภาวะนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับโรคเบาหวานชนิดที่สองและอาการผิดปกติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบเผาผลาญ ภาวะไขมันพอกตับนี้เป็นสาเหตุที่

สำคัญมากเกี่ยวกับโรคตับ ในสหรัฐอเมริกาและเป็นสาเหตุหลักของการผ่าตัดปลูกถ่ายไต (liver transplantation) และประมาณว่า 30-40% ของผู้มีเชื้อเอชไอวีมีภาวะนี้ซึ่งสูงกว่าอัตราของผู้ที่ไม่มีเชื้อเอชไอวี²

6 เครื่องช่ายการวิจัยเกี่ยวกับการรักษาผู้มีเชื้อเอชไอวี ACTG ที่เป็นเครื่องช่ายการวิจัยที่ใหญ่มากของโลกมีสรุปข่าวเกี่ยวกับการวิจัยของเครื่องช่ายที่เกี่ยวกับยาเซมากลูไทด์ ในข่าวกล่าวว่าเซมากลูไทด์สามารถลดภาวะไขมันพอกตับที่เกี่ยวข้องกับระบบเผาผลาญพลังงานในผู้ที่มีเชื้อเอชไอวีได้อย่างมีประสิทธิภาพและในบางกรณีสามารถรักษาภาวะนี้ได้อย่างสมบูรณ์ และถึงแม้ว่ายานี้จะทำให้น้ำหนักตัวลดลงและเกิดการสูญเสียปริมาณกล้ามเนื้อก็ตาม แต่การวิจัยพบว่าการสูญเสียกล้ามเนื้อที่พบไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของร่างกายแต่อย่างไร³

---

² Semaglutide reduces severity of common liver disease in people with HIV เมื่อ 5 มีนาคม 2567 ใน <https://www.nih.gov/news-events/news-releases/semaglutide-reduces-severity-common-liver-disease-people-hiv>

³ ACTG CROI Presentations Show That Semaglutide Improves Metabolic-Associated Steatotic Liver Disease เมื่อ 8 มีนาคม 2567 ใน <https://actgnetwork.org/article/actg-croi-presentations-show-that-semaglutide-improves-metabolic-associated-steatotic-liver-disease-among-people-living-with-hiv/>